

**НАЦРТ ЗАКОНА
О ЗАШТИТИ ПРАВА КОРИСНИКА УСЛУГА ПРИВРЕМЕНОГ СМЕШТАЈА У
СОЦИЈАЛНОЈ ЗАШТИТИ**

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Нацрта закона о заштити права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити налази се у члану 69. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, број 98/06). Према члану 69. став 1. Устава, грађани и породице којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба, имају право на социјалну заштиту, чије се пружање заснива на начелима социјалне правде, хуманизма и поштовања људског достојанства.

Према члану 97. Устава, Република Србија уређује и обезбеђује: друге социјалне односе од општег интереса (тачка 8.); систем у области социјалне заштите (тачка 10.); као и финансирање остваривања права и дужности Републике Србије, утврђених Уставом и законом (тачка 15.).

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

II.1. Најважнија релевантна међународна документа

Најважнији међународноправни документи који се односе на поступање према корисницима услуга привременог смештаја у социјалној заштити, а нарочито особама са менталним сметњама, у мери у којој се оно регулише у овом нацрту закона, а које је Република Србија ратификовала, јесу Конвенција о заштити људских права и основних слобода из 1950. године (Европска конвенција о људским правима), усвојена под окриљем Савета Европе, Међународни пакт о грађанским и политичким правима из 1966. и Конвенција о правима особа са инвалидитетом из 2007. године, усвојени под окриљем Уједињених нација. За одредбе овог закона несумњиво најрелевантније су њихове одредбе које се односе на кориснике услуга привременог смештаја у социјалној заштити, посебно привремени смештај лица са менталним сметњама у установу социјалне заштите.

У складу са Европском конвенцијом о људским правима дозвољено је ограничење права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити када је то у најбољем интересу корисника, само ако је законито, а нарочито ако је поуздано утврђено да се ради о особи са душевним поремећајем, такве врсте и степена да то оправдава ограничење права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити. У складу са праксом Европског суда за људска права, ограничење права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити може бити неопходно не само да би корисник добио потребан третман већ и да би се обезбедила контрола и надзор над њим и да би се спречило да то лице изазове штетне последице. Међународни пакт о грађанским и политичким правима у члану 9 гарантује право на слободу и безбедност личности и забрањује арбитарно лишење слободе, захтевајући да свако лишење слободе буде засновано на закону и спроведено у складу са законом прописаним поступком, али не одређује разлоге из којих лишење слободе може бити допуштено. Другим

речима, овај пакт не забрањује лишење слободе лица са менталним сметњама, било ради лечења или да би се спречило да угрозе свој живот и здравље или живот и здравље других лица.

Конвенција о правима особа са инвалидитетом у члану 14 такође забрањује незаконито или арбитарно лишење слободе и прописује да постојање инвалидитета никако не сме бити оправдање за лишење слободе. Она не садржи одредбу која би експлицитно забрањивала да особа са менталним сметњама буде лишена слободе ако је то неопходно да би се лечила или спречила да угрози свој или живот или здравље другог лица (што изричито дозвољава Европска конвенција о људским правима), али Комитет за права особа са инвалидитетом сматра да лишење слободе на основу инвалидитета не може бити дозвољено чак ни ако постоје додатни фактори или критеријуми који би га оправдавали, попут неспособности лица о којем је реч да расуђује и да пристанак на смештај у одређену установу или на лечење или опасности коју то лице представља по себе или друге. Ако би се прихватило овакво тумачење Конвенције о правима особа са инвалидитетом, то би значило да за све њене потписнице које обавезује и Европска конвенција о људским правима постаје недопуштено лишење слободе „душевно поремећених лица, алкохоличара или уживалаца дрога“ предвиђено у њеном члану 5, став 1, тачка е). Мало је, међутим, вероватно да су земље чланице Савета Европе које су ратификовале Конвенцију о правима особа са инвалидитетом (њих 46), а претходно и учествовале у њеном писању, сматрале да члан 14 треба тумачити на овакав начин, посебно ако се има у виду да већина земаља и даље посеже за применом члана 5, став 1, тачка е) Европске конвенције о људским правима. Уз то, ове земље су, кроз Комитет Савета Европе за биоетику, наставиле да развијају стандарде који се односе на смештај и лечење особа са менталним поремећајима без њиховог пристанка, што је резултирало Нацртом додатног протокола уз Конвенцију о људским правима и достојанству људског бића у погледу примене биологије и медицине (скраћено Конвенција о људским правима и биомедицини, тзв. Овиједо конвенција) у којем се уређују недобровољни смештај и лечење особа са менталним поремећајима. Иако овај нацрт није усвојен и наишао је на критике Комитета за права особа са инвалидитетом, може се рећи да је он још један индикатор да је бар на нивоу земаља чланица Савета Европе лишење слободе лица са менталним сметњама ради њиховог лечења или спречавања опасности коју представљају по себе или друге прихваћена пракса, те да је разумно закључити да преовлађујућа већина ових држава не сматра да је такво лишење слободе забрањено чланом 14 Конвенције о правима особа са инвалидитетом.

II.2. Уставне одредбе

Уставом Републике Србије прописано је да је људско достојанство неприкосновено и да су сви су дужни да га поштују и штите, као и да свако има право на слободан развој личности, ако тиме не крши права других зајемчена Уставом; да је физички и психички интегритет неповредив као и да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка; да свако има право на личну слободу и безбедност и да је лишење слободе допуштено само из разлога и у поступку који су предвиђени законом; да се према лицу лишеном слободе мора се поступати човечно и с уважавањем достојанства његове личности, као и да је забрањено свако насиље према лицу лишеном слободе; да свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља; да грађани и породице којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба, имају право на социјалну заштиту, чије се пружање заснива на начелима социјалне правде, хуманизма и поштовања људског достојанства, као и да се у том погледу инвалидима пружа посебна заштита. Такође, одређено је да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују; да се јемче, и као таква, непосредно примењују људска и мањинска

права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима; да се одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење. Људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права. Пред Уставом и законом сви су једнаки, а забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, између осталог по основу психичког или физичког инвалидитета. Уставом је прописано и да свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и право на уклањање последица које су повредом настале.

II.3. Србија у процесу придружења ЕУ

У оквиру процеса придруживања ЕУ Србија је усвојила **Акциони план за преговарачко поглавље 23 - Правосуђе и основна права** (2016), који представља стратешки документ у области заштите и унапређења људских права, са дефинисаним јавним политикама и унапређеним спровођењем, координацијом, роковима и финансирањем реформи.

Приликом израде овог акционог плана узета је у обзир препорука препорука из Извештаја о скринингу да треба усвојити закон намењен заштити лица са менталним сметњама у институцијама социјалне заштите. У оквиру активности 3.6.1.26. планирано је доношење овог закона, а као носилац активности одређено је министарство надлежно за послове социјалне заштите.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ (чл. 1-4.)

У члану 1. одређен је предмет закона тако што је речено да се овим законом уређује заштита права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити, начела поступак смештаја, заштита од злостављања, експлоатације и занемаривања, права и обавезе корисника приликом коришћења услуга привременог смештаја, спутавање у смислу прописа у области здравља, механизам контроле квалитета услуге, као и друга питања од значаја за заштиту права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити.

Члан 2. усмерен је ка заштити и унапређењу положаја корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити, без дискриминације, под равноправним условима уз активно, ефективно и информисано учешће корисника и свих лица која учествују у доношењу одлука које утичу на живот и права корисника, уз поштовање приступа заснованог на људским правима, у складу са законом и међународним уговорима.

Заштита права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити омогућава континуирано оспособљавање корисника за самосталан живот и пуно и равноправно учешће у друштву и остваривање социјалне инклузије кроз процес деинституционализације.

Према члану 3. сви појмови у овом закону употребљени у граматичком мушком роду подразумевају мушки и женски род лица на која се односе.

Чланом 4. дефинисано је значење следећих појмова: 1) „услуге смештаја“ означавају привремени смештај кроз услуге социјалне заштите: домски смештај, предах смештај, смештај у прихватилиште, као и друге врсте смештаја, у складу са законом којим се уређује социјална заштита; 2) „лиценцирани пружалац услуге смештаја“ је установа социјалне заштите, односно друга организација (пужалац услуге) која је добила лиценцу за пружање те услуге у смислу прописа у социјалној заштити; 3) „корисник услуге смештаја“ (у даљем тексту: корисник) је дете или млада особа, или одрасло или старије лице које у складу са законом којим је уређена социјална заштита користи одређењу услугу смештаја код лиценцираног пружаоца те услуге; 4) „ограничење права корисника услуге смештаја“ је ограничавање његових права када је то у најбољем интересу корисника или другог лица у складу са основним начелом социјалне заштите; 5) „информисани пристанак“ је пристанак корисника дат на основу претходно добијених релевантних информација о условима и садржају услуге социјалне заштите од стране надлежне институције и даје се у писаном облику или у другој одговарајућој форми која је прилагођена кориснику; 6) „спутавање“ је спречавање, ограничавање или потискивање, односно контролисање покрета тела или дела тела корисника услуге смештаја када на други, мање рестриктиван начин није могуће отклонити непосредну опасност по живот или безбедност корисника или другог лица; 7) „инцидентна ситуација“ је околност или догађај који настаје за време пружања услуге или у вези са њом која је могла проузроковати, или је већ проузроковала ненамерну или неочекивану штету и угроженост живота и здравља.

НАЧЕЛА (чл. 5-9.)

Чланом 5. дато је начело недискриминације корисника, а према њему услуга смештаја корисника врши се без дискриминације по основу расе, пола, језика, држављанства, националне припадности, вероисповести, политичког или другог уверења, образовања, правног или социјалног статуса, имовног стања, узраста, инвалидитета или било којег другог личног својства. Такође, прописано је да је забрањена дискриминација на основу менталних сметњи. Ова одредба корелира са другим односним антидискриминационим одредбама из позитивних прописа и стратешких докумената Републике Србије.

Чланом 6. дефинисано је начело поштовања достојанства корисника, којим је одређено да корисник услуге смештаја има право на услугу која се пружа уз поштовање његовог физичког и психичког интегритета, безбедности, као и уз уважавање његових моралних, културних и религијских убеђења, у складу са зајемченим људским правима и слободама.

Члан 7. дефинише начело најбољег интереса корисника, а према њему услуге смештаја се пружају у складу са потребама и најбољим интересом корисника, уз уважавање његовог животног циклуса, етничког и културног порекла, животних навика, развојних и других потреба у свакодневном и другом животном функционисању. Ова одредба корелира са истим начелом из закона којим је уређена социјална заштита у Србији.

Члан 8. говори о начелу нужности и сразмерности у ограничавању права корисника, према којем права корисника установљена овим законом или другим прописом могу бити ограничена само када је то нужно ради заштите неког другог права корисника или другог лица, и то само у мери потребној да би се тај циљ постигао.

Члан 9. говори о начелу јавности рада пружаоца услуга смештаја. Пружалац услуге смештаја обезбеђује кориснику и његовом законском заступнику и трећим лицима, информације у писменој форми о делокругу рада, услугама које обезбеђује, кућном реду и правилима понашања запослених.

ПОСТУПАК СМЕШТАЈА (чл. 10-16.)

У овом делу закона дате су одредбе којим се на јасан начин прописује поступак привременог смештаја у социјалној заштити, уз пристанак корисника.

Члан 10. одређује разлоге смештаја, а према њему смештај се обезбеђује кориснику коме се не може обезбедити, или није у његовом најбољем интересу, останак у породици, дневне услуге у заједници или услуге подршке за самосталан живот у смислу закона којим је уређена социјална заштита. Приликом одлучивања о смештају органи који доносе одлуку дужни су да испитају могућности обезбеђења потреба корисника на други начин, првенствено коришћењем дневних услуга у заједници, услуга подршке за самостални живот или коришћењем других мера ванинституционалне подршке или заштите.

Смештај се не може реализовати за потенцијалног корисника који има акутно обољење или акутизацију хроничног обољења које захтева хоспитализацију.

Надлежни центар за социјални рад одлучује о коришћењу услуге смештаја на захтев корисника, односно законског заступника односно старатеља, или по службеној дужности, уз пристанак.

Индивидуални план заштите, у чијем доношењу учествује и корисник, обавезно садржи и план завршетка коришћења услуге смештаја и повратка корисника у заједницу, уз обезбеђивање услуга подршке за пуну интеграцију у заједници, кроз процес деинституционализације.

Чланом 11. прописане су врсте и сврха смештаја. Домски смештај је привремен и обезбеђује кориснику збрињавање и здравствену заштиту и друге видове подршке, припрему за његов повратак у биолошку породицу, одлазак у другу породицу, односно његову припрему за самосталан или живот у заједници уз подршку, у складу с породичним ресурсима, његовим потребама и најбољим интересом. Сврха предах смештаја је краткорочни и повремени смештај корисника који се обезбеђује као дневни, викенд или вишедневни смештај, чиме се пружа подршка том лицу и његовој породици у одржавању и побољшању квалитета живота с циљем његовог останка у породици. Сврха пружања услуге становања уз подршку за корисника јесте помоћ и подршка у стицању што већег степена самосталности који му омогућава квалитетнији живот у заједници. Сврха смештаја у прихватилиште је задовољавање основних потреба корисника или његове породице када им је потребно неодложно осигурати безбедност у

кризним ситуацијама. На наведене услуге примењују се ближи услови и стандарди за пружање услуга социјалне заштите.

Чланом 12. Прописано је да се смештај обезбеђује уз пристанка корисника, односно законског заступника. Смештај се обезбеђује на основу пристанка корисника који може да разуме сврху и последице смештаја и које је способно да донесе одлуку о престанку на смештај, односно на основу пристанка законског заступника корисника. Пристанак се даје у писаном облику. Ова одредба је у складу са препоруком Комитета за права особа са инвалидитетом УН, према којој је неопходно што пре изменити постојеће прописе који служе као основ за принудно задржавање, смештање и третман без пристанка. Истичемо да је према овој законској одредби смештај корисника дозвољен само на основу његовог пристанка, законског заступника.

Члан 13. односи се на дужност центра за социјали рад да пре покретања поступка смештаја корисника, законског заступник на разумљив начин, упозна са: 1) могућностима коришћења дневних услуга у заједници, услуга подршке за самостални живот или коришћењем других облика ванинституционалне подршке или заштите; 2) програмским активностима услуга смештаја; 3) упозна корисника са обавезом поштовања правила понашања и организације живота код пружаоца услуге; 4) са правом на подношење притужбе на квалитет заштите и квалитет пружања услуге; 5) правом на повлачење пристанка на смештај у сваком тренутку; 6) правом пружаоца услуге да предложи прекид смештаја услед непоштовања правила понашања и организације живота код пружаоца услуге. Овом одредбом указује се на обавезе упознавања корисника, законског заступник са свим чињеницама и околностима које се тичу смештаја, али и на обавезу тражења других видова ванинституционалне заштите пре коришћења услуге привременог смештаја у социјалној заштити.

Чланом 14. прописује се да изјаву о престанку на смештај пред надлежним органом корисник, законски заступник даје у складу са одредбама закона којим се уређује општи управни поступак. Изјава се прибавља од пословно способног корисника, односно законског заступника корисника који нема пословну способност.

Чланом 15. прописано је да се одлука центра за социјални рад о коришћењу услуге смештаја периодично преиспитује у роковима и на начин уређен законом којим се уређује социјална заштита и другим одговарајућим прописима у социјалној заштити.

Чланом 16. уређен је престанак смештаја. Коришћење услуге смештаја кориснику престаје одлуком надлежног центра за социјални рад. Центар за социјални рад доноси одлуку о престанку коришћења услуге смештаја: 1) када су престали разлози за смештај; 2) када је писаном изјавом или у другој одговарајућој форми која је прилагођена кориснику повучен пристанак на смештај; 3) смрћу корисника услуге смештаја. Центар за социјални рад може донети одлуку о престанку коришћења услуге смештаја корисника и на предлог пружаоца услуге у случајевима повреде правила понашања и организације живота код пружаоца услуге, прописаних општим актима пружаоца услуге, у складу са законом.

ЗАШТИТА ОД ЗЛОСТАВЉАЊА, ЕКСПЛОАТАЦИЈЕ И ЗАНЕМАРИВАЊА (чл. 17-19)

Чланом 17. прописана је забрана злостављања. У установи социјалне заштите, односно код пружаоца услуга социјалне заштите забрањен је сваки облик насиља над корисником, физичко, емоционално и сексуално злостављање, искоришћавање корисника, злоупотреба поверења или моћи коју ужива у односу на корисника, занемаривање корисника и друга поступања која нарушавају здравље, достојанство и развој корисника.

У установи социјалне заштите, односно код пружаоца услуга социјалне заштите забрањено је занемаривање корисника,

Занемаривање је немар или пропуст запосленог да, с обзиром на стандарде услуге, правила струке, етичке стандарде, односно правила свог посла, обезбеди адекватно задовољавање, потреба, заштиту корисникау областима исхране, здравља, смештаја и безбедних животних услова и психичких потреба.

Занемаривање је и пропуст у обављању правилног надзора и заштите корисника од повређивања и самоповређивања.

Корисник има право на заштиту од сваког вида мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања.

Стручни радници, стручни сарадници, сарадници и друга лица ангажована код пружаоца услуге дужни су да се старају да корисник не буде злостављан од стране других корисника или других лица.

Чланом 18. одређено је да корисник има право на обезбеђивање и доступност здравствене заштите, у складу са законом.

Ово право може остварити и на лични захтев.

Ако корисник има повреде, тврди да је злостављан, или друго лице указује на то да је корисник злостављан, запослени одговоран за корисника, његов непосредни руководилац и директор установе односно руководилац пружаоца услуге, дужни су да: 1) без одлагања кориснику обезбеде одговарајући лекарски преглед; 2) евидентирају све повреде корисника и механизме настанка повреде; 3) забележе све предузете радње у досијеу и медицинској докуменацији корисника; 4) обавесте полицију, тужиоца, надлежни орган старстелства, законског заступника и министарство надлежно за социјалну заштиту, ако у радњи или пропуштању којим су доведени у опасност живот или здравље корисника постоји основана сумња на постојање кривичног дела.

Чланом 19. прописана је обавеза провере безбедности корисника, према којој су у случају злостављања или занемаривања, као и у случају било ког догађаја ризичног за безбедност и здравље корисника, запослени задужен за корисника, његов непосредни руководилац и директор установе, односно руководилац пружаоца услуге дужни да провере безбедност и здравље других корисника, односно да ли су били изложени или постоји непосредна опасност да буду изложени злостављању и занемаривању, и предузму одговарајуће мере за њихову заштиту.

ПРАВА И ОБАВЕЗЕ КОРИСНИКА ПРИЛИКОМ КОРИШЋЕЊА УСЛУГЕ СМЕШТАЈА (чл. 20-30.)

Чланом 20. прописано је да корисник услуге смештаја има право на остваривање грађанских, политичких, економских, социјалних, културних и других права, у складу са Уставом и законом.

Чланом 21. уређена су питања обавештавања корисника о свим релевантним питањима која се тичу смештаја. Корисник услуге смештаја има право да од стране пружаоца услуге на одговарајући, прописан начин: 1) буде обавештен о идентитету и професионалном статусу стручних радника, стручних сарадника и сарадника који учествују у пружању услуге; 2) буде обавештен о условима, ризицима и правним последицама смештаја; 3) буде упознат са својим правима и обавезама, као и да буде поучен о томе како може да их остварује; 4) буде обавештен о свим питањима и свим подацима који су од значаја за пружање услуге смештаја.

Чланом 22. прописано је учешће у доношењу одлука, тј. операционализован је принцип партиципације корисника у пружању услуге социјалне заштите, из закона којим је уређена социјална заштита. Корисник услуге смештаја има право да учествује у процени свог стања и потреба и у одлучивању о томе да ли ће прихватити одређене активности предвиђене индивидуалним планом пружања услуге, као и да благовремено добије сва обавештења која су му за то потребна, укључујући и опис, циљ и корист од предложених активности као и обавештења о расположивим алтернативним активностима и друга обавештења од значаја за пружање услуге. Корисник има право да активно учествује у планирању и спровођењу активности и мера приликом пружања услуге смештаја.

Члан 23. уређује приватност корисника, а према њему корисник услуге смештаја има право на приватност приликом њеног пружања, у складу са његовим потребама и најбољим интересима. Не сматра се нарушавањем права на приватност тражење информација о личности, личним својствима и другим питањима или предузимање радњи које су у функцији планирања и пружања услуге смештаја. Корисници имају право да, зависно од пола, буду смештени и спавају у одвојеним просторијама.

Према чл. 24-26. корисник има право на радно-окупационе, културно-забавне и рекреативне активности, у складу са својим могућностима. Корисник има право на контакте са члановима породице и другим лицима, да прима посете у просторијама пружаоца услуге и иде у посете изван простора пружаоца услуге. Корисник има право да: 1) о свом трошку шаље и прима, уз пуну приватност, без надзора и ограничења, пошту, пакете, новине и да телефонира; 2) прати радио и телевизијске програме; 3) користи своје информационо-комуникационе уређаје (рачунар, таблет, паметни телефон и сл.); 4) држи код себе предмете за личну употребу.

Чланом 27. прописано је да стручни радници, стручни сарадници, сарадници и друга ангажована лица код пружаоца услуге дужни су да организују пружање услуге смештаја на начин којим се у најмањој могућој мери ограничавају њихова права и слободе.

Права корисника услуге смештаја из чл. 21. и 24. могу бити ограничена само када је то неопходно да се заштити живот или безбедност корисника или другог лица у складу са прописима у области здравља.

Ограничавање права корисника услуге смештаја примењује се на основу одлуке пружаоца услуге, и само онда када је то нужно да би се заштитило неко друго право корисника или другог лица, у складу са овим и другим законом.

Пружалац услуге је дужан да о одлуци из става 3. овог члана одмах обавести надлежни центар за социјали рад, законског заступника корисника.

Пружалац услуге је обавезан да формира тим који доноси одлуке из става 3. овог члана и води евиденцију о донетим одлукама, у складу са интерним процедурама.

Када се доноси одлука о ограничењу права услед здравственог стања корисника, један члан тима из става 5. овог члана мора бити доктор медицине одговарајуће специјалности.

Према члану 28. за време коришћења услуге корисник информисаним пристанком на услугу смештаја корисник се обавезује да поштује правила понашања и организације живота код пружаоца услуге прописана општим актима пружаоца услуге (правила о кућном реду и др. правила).

Ако корисник не поштује правила из става 1. овог члана у мери да угрожава права, интересе, безбедност и здравље осталих корисника, запослених или других лица код пружаоца услуге, пружалац услуге може надлежном центру за социјални рад поднети образложени предлог да кориснику престане услуга смештаја.

Пружалац услуге је дужан да корисника упозна са правилима из става 1. овог члана, као и са последицама непоштовања ових правила, на одговарајући, прописан начин.

Чланом 29. прописано је да корисник, члан његове уже породице или законски заступник који сматра да пружалац услуге крши права корисника, односно није задовољан квалитетом пружања услуге, поступком или понашањем пружаоца услуге, или другог лица, може поднети притужбу у складу са законом и прописима донетим на основу закона.

Чланом 30. прописано је да корисник, члан његове уже породице или законски заступник могу, ако нису задовољни одговором на притужбу, односно информацијом о планираним и предузетим мерама поводом притужбе, поднети приговор органу надлежном за вршење инспекцијског надзора, у року прописаном Законом о општем управном поступку.

Орган надлежан за вршење инспекцијског надзора дужан је да спроведе поступак по приговору у складу са законом.

СПУТАВАЊЕ (чл. 31-39.)

Чланом 31. прописани су разлози за спутавање. Спутавање корисника дозвољено је само ако на други, мање рестриктиван начин није могуће отклонити непосредну опасност по живот и здравље корисника или других лица, у складу са овим законом.

Забрањено је користити спутавање да би се корисник казнио, застрашио или принудио на одређено понашање.

Члан 32. садржи одредбе о одлучивању о спутавању. Одлуку о спутавању корисника доноси доктор медицине одговарајуће специјалности уз претходну консултацију са стручним особљем пружаоца услуге.

Изузетно, ако доктор медицине одговарајуће специјалности није доступан, а околности захтевају хитно поступање, одлуку о спутавању може донети стручни радник, стручни сарадник или здравствени сарадник ангажован код пружаоца услуге, који је у том случају дужан да доктора медицине одговарајуће специјалности одмах обавести о одлуци, и поступи у складу са његовим упутствима.

Спутавање се мора применити на најмање рестриктиван начин, односно најмање штетан за корисника.

Члан 33. садржи одредбе о условима за примену спутавања. Спутавање се може применити само уколико су обезбеђени сви потребни услови за његову примену, у складу са законом.

Особље које примењује спутавање мора имати завршен одговарајући акредитовани програм обуке.

Чланом 34. прописане су врсте спутавања. Спутавање може бити физичко, механичко и хемијско спутавање.

Физичко спутавање је спречавање, ограничавање и потискивање, односно контролисање покрета тела или дела тела корисника које се врши употребом физичке снаге.

Механичко спутавање је спречавање, ограничавање и потискивање, односно контролисање покрета тела или дела тела корисника које се врши употребом механичких средстава, на начин којим се не ометају виталне функције корисника, укључујући комуникативне функције, нити непотребно наноси бол.

Хемијско спутавање је спречавање или ограничавање кретања лица давањем фармакотерапије.

Спутавање корисника издавањем у посебно опремљену просторију је забрањено.

Спутавање се не сме спроводити коришћењем техника или средстава која код корисника изазивају непотребну бол, патњу, понижење или представљају опасност по живот и здравље корисника.

Одредбама чл. 35-39. прописано је трајње спутавања, контрола над применом спутавања, евиденција и извештавање о спутавању, помоћ других ресора у заједници, као и поступање када се деси инцидентна ситуација.

Доктор медицине одговарајуће специјалности одлучује о дужини трајања спутавања, у складу са прописима у области здравља.

Контролу над применом спутавања у складу са одлуком доктора медицине одговарајуће специјалности врши лице одговорно за корисника код пружаоца услуге, у сталној комуникацији са доктором медицине одговарајуће специјалности, док траје примена мере.

Подаци о разлозима, начину, врсти и трајању спутавања, као и именима лица која су одлуку о спутавању донела и спутавање извршила и контролисала, обавезно се евидентирају у складу са прописима из области здравља и Закона о заштити података о личности.

Пружалац услуге је дужан да о сваком спутавању обавести законског заступника корисника и надлежни орган старстелства, и да то евидентира.

Пружалац услуге је дужан да о спутавању у установи извештава министарство надлежно за послове социјалне заштите најмање једном у шест месеци, а по потреби и чешће.

Ако стручни радник, стручни сарадник, сарадник или друго лице ангажовано код пружаоца услуге не може само да отклони опасност по живот или здравље корисника изазвану понашањем корисника, дужно је да затражи помоћ других ресора у заједници.

Пружалац услуге је дужан да о инцидентној ситуацији која може довести или је довела до угрожавања живота и здравља корисника и запослених без одлагања обавести министарство надлежно за социјалну заштиту.

МЕХАНИЗАМ КОНТРОЛЕ КВАЛИТЕТА УСЛУГЕ (члан 40.)

Надзор над применом одредби овог закона врши министарство надлежно за социјалну заштиту.

Независни механизам за контролу успостављања квалитета пружања услуга и заштите права корисника врше национална тела за заштиту и промовисање људских права.

СХОДНА ПРИМЕНА ПРОПИСА (члан 41.)

У овом делу закона прописано је да се одредбе овог закона сходно примењују приликом пружања услуге дневног боравка, свратишта и становања уз подршку које подразумевају вишесатни или дужи боравак корисника у просторијама у којима се пружа услуга.

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ (члан 42.)

Новчаном казном за прекршај од 100.000 до 1.000.000 динара казниће се пружалац услуге, услед:

1) непоштовања права из чл 17., 18. и 19. ;

2) спровођења спутавања корисника у супротности са одредбама чл 31.-37. овог закона;

За прекршај из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице код пружаоца услуге новчаном казном од 50.000 до 200.000 динара.

СТУПАЊЕ НА СНАГУ (члан 43.)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити средства у буџету Републике Србије за 2021, 2022. и 2023. годину.